

TARTU ÜLIKOOL

loodusmuuseum ja
botaanikaaed

Tartu Ülikooli loodusmuuseum
Vanemuise tn 46, Tartu

Tartu Ülikooli botaanikaaed
Lai tn 38, Tartu

Programmide info ja tellimine
Koduleht: natmuseum.ut.ee
E-post: natmuseum.haridus@ut.ee
Telefon: 737 6076

TÜ LOODUSMUUSEUM

ÕPPEPROGRAMMI KIRJELDUS

EESTI MAAVARAD (2. kooliaste)

Õppeprogrammi eesmärk

Anda lühike ülevaade Eesti olulisematest loodusvaradest - maavaradest - ja nende kasutamisest ning kaevandamisega seotud keskkonnaprobleemidest, väärtustada loodushoidu ja jätkusuutlikku arengut.

Õppeprogrammi lühitutvustus

Õppeprogrammi käigus tutvuvad õpilased lühidalt Eesti olulisemate maavaradega ja nende tähtsusega. Vaadatakse ülevaatlikku videot paekivist, uuritakse praktiliselt õppekogu maavarade näidiseid ja arutletakse, kus neid Eestis leidub. Arutatakse elurikkuse ja elupaikade kaitse, loodushoidliku ja jätkusuutliku eluviisi teemadel. Õpilased vaatavad ja võrdlevad maavarasid, kasutades binokulaarmikroskoopi ja luupi. Praktilise ülesandena uuritakse turvast, liiva-kruusa, savi, paekivi (lubjakivi ja dolomiit) ja põlevkivi. Käsitlemist leiab ka põhjavesi. Tutvustatakse Eesti maavarade kaevandamise ja kasutamisega seotud keskkonnaprobleeme. Programm toimub muuseumi õppeklassis ja näitusesaalis.

Õppeprogrammi kestvus: 3 akadeemilist tundi (3 x 45 min)

Õppeprogrammi toimumise aeg: aastaringselt

Õppeprogrammi toimumise koht: TÜ loodusmuuseum

Sihtrühm: 6. klass

Keel: eesti

Grupi suurus: kuni 25 õpilast ja õpetaja

Õppeprogrammi läbiviija: loodusmuuseumi juhendaja Tõnu Pani

Õppeprogrammi pakkuja: Tartu Ülikooli loodusmuuseum, Tartu, Vanemuise 46, Tartu

Info ja tellimine: koduleht <https://natmuseum.ut.ee/et/oppeprogrammid>; e-post loodusmuuseum@ut.ee; tel 737 6076

Lisainfo

TÜ loodusmuuseumis on tänapäevane õpikeskkond, uued õppeklassid ja uudne püsiekspositsioon, muuseumihoones on lift, trepid ja välistreppide kõrval sissepääsuku

ka kaldtee. Õpetajal palume registreerumisel teavitada muuseumi teabespetsialisti või juhendajat grupi erisustest (näiteks erivajadusega õpilased jm) ja soovidest, koostöös kooliga täpsustame programmi võimalused.

Programmiks vajalikud õppevahendid annab juhendaja, õppevahendid on arvestatud rühmatöök. Täpsem lisainfo saadetakse õpetajale registreerumisel.

Õppeprogrammi sisu ja tegevuste kirjeldused (3 x 45 min)

1. Sissejuhatus programmi. 5 min.

Õppeklassis tutvustatakse töökorraldust, reegleid ja ajakava.

2. Koolis õpitu meeldetuletamine. 5 min.

Kivim, maavara, loodusvara, geoloogia ja selle tähtsus.

3. Videofilmi "Eesti paekivi" vaatamine. 20 min.

4. Eesti maavarade tundmaõppimine. 50 min.

Esitlus maavarade ja nende kaevandamise ning kasutamisega seotud keskkonnaprobleemide kohta ja praktiline õppekogu vaatamine, kus on uurimiseks kasutada ka binokulaarmikroskoobid ja luubid. Arutatakse Eesti loodusvaradeks olevate maavarade (paekivi, põlevkivi, turvas, liiv-kruus, savi, põhjavesi) kaevandamise-kasutamisega seotud keskkonnaprobleeme, ressursside jätkusuutlikku kaevandamist ja kasutamist ning keskkonna taastamist. Arutatakse taastuvate ja taastumatute loodusvarade kasutamise ning Eesti keskkonnaprobleemide ja nende lahendamise võimaluste üle.

5. Töölehtede ülesannete täitmine. 40 min.

individuaalselt või paarikaupa. Õppeklassis ja muuseumi geoloogia saalis.

Esimeseks ülesandeks on erinevate maavarade – liivakivi, savi, lubjakivi, põlevkivi ja turba – äratundmine. Töölehel on küsimused setete ja kivimite kohta. Töölehe küsimustele saab vastuseid nii õppimise käigus, õppekogust kui ka muuseumi vitriinidest. Töölehe küsimuste vastused aitavad kinnistada õpitud.

6. Kokkuvõtte. 10 min.

Kokkuvõtteks korratakse üle õiged vastused ja küsitakse õpilastelt programmis saadud uute/huvitavate teadmiste kohta.

Õppeprogrammi läbiviimiseks vajalikud õppematerjalid ja vahendid

Eesti maavarade õppekogu, binokulaarmikroskoobid. Video „Eesti paekivi“. Töölehed, kirjutamisalused, pliiatsid. Geoloogiasaali mineraalide ja kivimite vitriinid.

Õppemeetodid

Rühmatöö, vaatlused, võrdlemine, töölehe täitmine, tulemuste dokumenteerimine, kuulamine, arutelu ja kokkuvõtte.

Juhendajad

Loodusmuuseumi juhendaja **Tõnu Pani**.

Haridus. TÜ geoloogia, MSc geoloogia.

Kogemus. Töötanud TÜs alates 1979. aastast. TÜ-s õppetöö: loengud ja praktikumide juhendamine, 1980–1984 ka Tartu loodusmaja geoloogiaringi õpetaja. Alates 1979. aastast TÜ geoloogia/loodusmuuseumis ekskursioonid, õppeprogrammide läbiviimine ja väljatöötamine, geoloogiliste huvipäevade, praktikumide ja koolituste läbiviimine, noorgeoloogide õpe ja programmid. Õuesõppe koolitused õpetajatele.

Õpetaja roll

Saatvalt õpetajalt ootame koostöövalmidust ja aktiivset osalemist programmi tegevustes koos õpilastega. Õpetajal palume õpilasi eelnevalt teavitada et minnakse muuseumisse maavarade programmile. Programmi järel saab teemast rääkida loodusõpetuse tunnis.

Ohutus ja selle tagamine

Õppekeskkond TÜ loodusmuuseumis ja botaanikaaias on tänapäevane, turvaline ja ohutu. Programmide alguses tutvustab juhendaja grupile programmi kava ja reegleid (sh ohutust) ning juhendaja koos õpetajaga jälgib nendest kinnipidamist.

Tagasiside

Tagasiside küsitakse õpetajalt kirjalikult paberkandjale programmi lõpus.

Teaduspõhisus ja seosed

Programm lähtub teaduslikust maailmavaatest. Programm laiendab ja täiendab riiklikus õppekavas kirjeldatud teadmisi ja oskusi Eesti loodusvarade (sh maavarade ja kivimite kohta). Programmis käsitletakse vastavalt teemale ja tegevustele seostatult loodus-, kultuuri-, sotsiaalset ja majanduslikku keskkonda. Maavarade kaevandamine seob tihedalt majanduskeskkonna looduskeskkonna ja selle kaitsega. Samuti on maavarad seotud sotsiaalse ja kultuurilise keskkonnaga läbi inimeste töökohtade, elupaikade, maastiku muutuste ja maavarade kasutamise varasemal ajal ning tänapäeval (energia tootmisel, põhjavee kasutamisel, maavarade kaevandamisel jne).

Programmi tulemused (programmi lõpuks saavutatavad õpiväljundid ehk teadmised, oskused, väärtushinnangud ja käitumisviisid)

Õpilased tunnevad Eestis olulisemaid maavarasid; teavad Eesti taastuvaid ja taastumatuid loodusvarasid; teavad Eesti maavarade kasutusalasid ja nende kaevandamise-kasutamisega seonduvaid keskkonnaprobleeme. Suureneb õpilaste keskkonnateadlikkus inimeste keskkonnakasutuse valdkonnas. Õpilased väärtustavad Eesti loodust ja keskkonda ning selle kaitset. Programmi käigus arutletakse koduümbruse/Eesti maavarade kaevandamisega seotud keskkonnateemadel, maavaravarude säästlikust ja jätkusuutlikust kasutamisest, samuti olmejäätmete sortimise ja materjalide (metallid, plastmass) taaskasutuse üle, mille tulemusena suureneb õpilaste keskkonnateadlikkus ning see aitab kujundada säästva ja jätkusuutliku eluviisi harjumusi ja hoiakuid.

Seosed riikliku õppekavaga (ainekavade ja/või üldpädevuste ja/või läbivate teemadega)

Põhikooli riiklik õppekava

§ 4. Pädevused

(4) Õpilastes kujundatavad üldpädevused on:

1) kultuuri- ja väärtuspädevus

6) matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus

Põhikooli riiklik õppekava. Lisa 4

Valdkond Loodusained

2.1.3. Õpitulemused

II kooliaste

6. klassi lõpetaja:

19) selgitab, kuidas kujuneb põhjavesi, ning põhjendab selle kaitsmise vajadust; kirjeldab joogivee saamise võimalusi;

23) võrdleb igapäevaelus kasutatavate materjalide omadusi ning seostab need kasutusomadega;

28) selgitab soode kujunemist ja arengut ning põhjendab soode rohkest Eestis;

34) arutleb taastuvate ja taastumatute loodusvarade kasutamise ning Eesti keskkonnaprobleemide üle ja pakub nende lahendamise võimalusi;

Lisa 14 2. Läbiv teema:

keskkond ja jätkusuutlik areng – taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele;

Loodus kui terviksüsteem, inimese ja ümbritseva keskkonna vastastikused seosed ning inimese sõltuvus loodusressurssidest. Majandustegevuseks vajalik tooraine (maavarad) saadakse loodusest.

Programmis tutvutakse koduümbruse/Eesti maavarade kaevandamise ja kasutamise keskkonnaprobleemidega (maavarade kaevandamine, kasutamine ja töötlemine, elupaikade vähenemine, jäätmed ja prügi looduses, elurikkuse vähenemine jm).

Arutletakse maavaravarude säästlikku ja jätkusuutliku kasutamist, samuti olmejäätmete sortimist ja materjalide (metallid, plastmass) taaskasutust. Inimese mõjudega seostamine annab teadmisi elustiku mitmekesisuse kaitsmiseks, loodushoidliku suhtumise kujundamiseks ja jätkusuutlikuks eluviisiks ning toimimiseks.

Läbiv teema „Elukestev õpe ja karjääri kujundamine“ - tutvustatakse geoloogi elukutset ja geoloogia uurimisvaldkonda.

Märksõnad: Maa, geoloogia, Eesti, loodusvarad, maavarad